

ЈУТЈУБЕРИ И ЊИХОВ УТИЦАЈ НА ГОВОРНО ПОНАШАЊЕ УЧЕНИКА

У раду се анализира говор јутјубера и његови могући утицаји на језички израз ученика основних и средњих школа. Спроведена истраживања показују да ученици већи део слободног времена проводе поред рачунара пратећи Јутјуб-канале. Дискурсном анализом четири сата видео-материјала утврђено је да говор јутјубера припада разговорном функционалном стилу. Карактерише га поједностављена граматичка структура и сиромашан језички израз. Имајући у виду социокогнитивну теорију и чињеницу да ученици уче посматрајући (и слушајући) друге, говор јутјубера представља негативан пример употребе српског језика у званичним приликама и потенцијалну опасност по говор ученика. Стога аутор на крају рада препоручује начине за сузбијање таквог утицаја на говор ученика.

Кључне речи: дискурсна истраживања, настава српског језика, говор јутјубера, Јутјуб у настави, говор ученика

1. Увод

Јутјуб је добро познати веб-сајт за прегледање, додавање и дељење видео-садржаја (ДАФИ 2008). Покренут 2005. године, Јутјуб данас представља онлајн видео-складиште у које може бити смештен сваки видео-запис. Тренутно се посећује више од две милијарде пута дневно на свим континетима (ЈУТЈУБ 2017). Растућа популарност довела је до тога да добије доминантно место у многобројним сферама живота и рада друштвене заједнице – од забаве до наставе и науке. Организације, телевизијске куће, универзитети, политичке партије, невладине организације и појединци (јутјубери²) свакодневно додају садржаје како би своју поруку пренели широј јавности.

¹ aleksandar.novakovic@filfak.ni.ac.rs

² Крајем 2016. године реч *јутјубер* ушла је *Оксфордски речник* енглеског језика и дефинише се као „чести корисник вебсајта за дељење видео-снимака Јутјуб, посебно неко ко производи и појављује се у снимцима на сајту” (ОКСФОРД 2016).

Иако је већина садржаја на Јутјубу забавне природе, присутан је одређени број едукативног материјала, који је утицао да Јутјуб постане ресурс, средство и алат за остваривање образовних циљева.³ Научници су мишљења да коришћење Јутјуба и видео-материјала у настави има делотворне последице на развој и постигнућа ученика – од повећања концентрације до успостављања сарадње међу ученицима у свим областима образовања – учењу језика, медицине, усвајању културних различитости и сл. (БЕРК 2009; КИНГ, ГРЕЈДАНУС И ДР. 2009; КЛИФТОН, МЕН 2011; ТЕРАНТИНО 2011)

Са друге стране, чињеница да свако ко има приступ интернету може објавити видео-садржај и постати јутјубер⁴, наводи на закључак да Јутјуб може имати и негативан утицај на ученичку популацију и њена постигнућа у школи.⁵ Вилма Вестенберг (Wilma Westenberg) примећује да јутјубери често имају приближан број година са својим пратиоцима (ВЕСТЕНБЕРГ 2015). Вођени жељом за што већим бројем прегледа и жељом за већом зарадом, појединци додају свакојакe видео-садржаје не придржавајући се основних културних начела и не водећи рачуна о своме говору – поштовању граматичких и ортоепских правила. Према социо-когнитивној теорији Милера и Доларда (Miller, Dollard), ученици долазе до сазнања посматрајући (и слушајући) друге из свога окружења (МИЛЕР, ДОЛАРД 1941; ХРСТ 2015). Другим речима, проналазећи у таквим видео-записима „лаку” и јефтину забаву, ученици⁶ усвајају неправилне говорне обрасце својих „узора”, који, поновљени неколико пута, постају део њиховог језичког инвентара. Бандура изричито наглашава да се људи лако идентификују са узорима (моделима) усвајајући њихово понашање, вредности, веровања и ставове (БАНДУРА 1986).

Из тог разлога се пред образовну заједницу поставља задатак да прати константне промене технологија, како би задржала своје (важно) место у образовању и васпитању деце. Другим речима, од наставника

³ Коришћење видео-материјала у настави није ново. Деценију раније су се у наставном процесу користили дијафилмови, телевизори, це-де и ди-ви-ди плејери. Еволуцијом технологија се дошло до тога да се данас употребљавају пауерпоинт презентације и Јутјуб-интернет-садржаји, у циљу реализације постављених задатака (образовних, васпитних и практичних).

⁴ Извештаји показују да се између десет и двадесет сати видео-материјала додају на Јутјуб сваког минута (КАПЛАН, ХАНЛЕЈН 2010; СНЕЛСОН, ПЕРКИНС 2009).

⁵ У сврху предупређивања негативног деловања, важно је разумети како се Јутјуб може користити као едукативно и мотивационо средство у савременим учионицама.

⁶ Ученици рођени после 1982. године често се у литератури називају интернет-генерацијама, ипсилон-генерацијама или дигиталним урођеницима – генерације које су одрастале уз развој дигиталних технологија последњих деценија 20. века (БЕРК 2009b; ТЕРАНТИНО 2011).

(српског) језика се очекује да прати „рад” јутјубера и предупредује њихова негативна дејства на говор ученика. Стога је предмет овога рада анализа говора најпопуларнијих јутјубера на територији Републике Србије и њихов утицај на говор ученика основних и средњих школа.

Како су истраживања у вези са употребом Јутјуба у настави веома оскудна, овај рад пружа нови увид у начине његовог коришћења ради предупредувања негативних дејстава, у чему видимо значај. Организован је на следећи начин: прво поглавље представља увод у истраживање; друго поглавље даје кратак преглед досадашњих истраживања; треће и четврто поглавље доносе поставку и резултате анализе говора јутјубера, док су пето и шесто поглавље посвећени извођењу најважнијих закључака и прегледу коришћене литературе.

2. Досадашња истраживања

Проучавање употребе Јутјуба од стране наставника и ученика релативно је ново подручје истраживања и у свету и код нас. Страни аутори који су писали о његовој имплементацији у наставни процес бавили су се проучавањем оних видео-садржаја креираних за потребе наставе, испитујући позитивне ефекте које употреба Јутјуба може имати на школска постигнућа ученика. Са друге стране, веома је мало истраживача који су се бавили проучавањем утицаја Јутјуба на ученичку популацију, а поготову на говор ученика.⁷ Вилма Вестенберг проучава начин на који Јутјуб утиче на понашање тинејџера. Ауторка долази до закључка да је Јутјуб постао замена за телевизију и део свакодневних активности о којима се често разговара са другарима, при чему примећује „да јутјубери имају велики, често негативни, утицај на понашање тинејџера и њихов језик” (ВЕСТЕНБЕРГ 2016: 21). У вези са претходним, Маргарет Гибсон сматра да је употреба неколоквијалног говора у видео-записима једно од средстава којим јутјубери стичу симпатије и наклоност своје публике (ГИБСОН 2016: 635). Тако Магдалена Пјетрућка примећује да одређени јутјубери користе вулгаризме у првих десет секунди својих видео-записа, при чему неформалним говором демонстрирају своје поштење и спонтаност (ПЈЕТРУЋКА 2016).

С друге стране, више је аутора који су писали о употреби Јутјуба у учионици. Ради разумевања начина на који се може искористити у повећању резултата наставног процеса и ради избора начина за преду-

⁷ Покушавајући да да одговор на питање *Зашто јутјубери имају огроман утицај на тинејџере?* Вилма Вестенберг примећује да тинејџери у јутјуберима виде познате, али себи једнаке (равне) особе, зато што и просечно дете „из комшилука” може поставити јединствен садржај на интернет (ВЕСТЕНБЕРГ 2016: 8).

пређивање његових негативних утицаја на ученике, у овом прегледу ће бити дата њихова најважнија запажања.

Анализирајући утицај видео-садржаја у високом образовању, Берк запажа да делују на развој процеса мишљења и осећања код ученика (БЕРК 2009а). Са таквим мишљењем се слажу и други истраживачи (ДАФИ 2008, АГАЗИО, БАКЛИ 2009, ВИЛИЈАМС, ЧИН 2010). Руд и Де Вилер запажају да употреба Јутјуба у наставне сврхе доводи до појаве колаборативног учења. Истраживање су засновали на проучавању понашања 185 ученика, констатујући позитиван утицај на њихов рад у учионици (РУД, ДЕ ВИЛЕР 2011).

Џон Воткинс и Мајкл Вилкинс проучавају употребу Јутјуб-садржаја у учењу енглеског језика као страног ради повећања ученичке самосталности. Интересантно је да Јутјуб виде као вредно наставно средство за побољшање језичких вештина вођења разговора, слушања и изговора, као и усвајања културних образаца, што говори о његовом утицају на говор ученика. Међутим, аутори су свесни постојања и оног видео-материјала који представља потенцијалну опасност за учење језика (ВОТКИНС, ВИЛКИНС 2011: 113).

У вези са претходним, Терентино долази до открића да је 73% тинејџера активно на Јутјубу (ТЕРАНТИНО 2011), чиме показује моћ директног деловања на свакодневне активности ученика – од учења до забаве. Зато Џоунс и Катрел саветују наставнике да прате ученичке активности на Јутјубу, како би правилним избором видео-материјала у настави могли васпитно да делују на ученике (ЏОУНС, КАТРЕЛ 2011), у чему Бурк, Снајдер и Рагер виде недостатке његове употребе, издвајајући још и време потребно за проналажење материјала и поузданост садржаја (БУРК, СНАЈДЕР И ДР. 2009: 6).

На српском говорном подручју нема истраживача који су се бавили проучавањем утицаја Јутјуб-садржаја на ученичка постигнућа у учењу и употреби језика. Стога је овај рад први који се бави овом врстом истраживања.

3. Методологија истраживања

Развој информacionих технологија довео је до тога да се Јутјуб може користити или као алат за едукацију или као средство за личну забаву (ВИЛСОН 2015: 123). Као што се у претходном поглављу могло видети, аутори говоре о позитивном дејству употребе Јутјуба на развој и постигнућа ученика у учионици. Међутим, чињеница да ученик може претражити више милиона видео-записа на Јутјубу, без икакве помоћи наставника или родитеља, доводи у опасност његово сналажење на мрачној страни интернета⁸, јер схваћен

⁸ Под синтагмом *мрачна страна интернета* подразумевамо онај део интернет-садржаја

као средство за забаву, Јутјуб постаје место где укус и културне норме бивају замењене неукусом и некултуром. Појединци (тзв. јутјубери) ради стицања популарности и новчане добити постављају видео-материјале из „кућне радиности” не водећи рачуна о говору и језику који користе, пружајући на тај начин ученицима негативан пример употребе језика у званичним приликама⁹, каква је обраћање већем броју слушалаца. Посматрањем других и копирањем неправилних говорних образаца својих „узора”, ученици се излажу опасности да их усвоје, кварећи лепоту и дух српског (књижевног) језика. Стога је предмет овога рада проучавање говора најпознатијих српских јутјубера и њихов утицај на говор ученика основних и средњих школа.

У складу са постављеним предметом истраживања, утврђени су следећи истраживачки задаци:

1. утврдити колико времена у току дана ученици основних и средњих школа проводе пратећи „рад” јутјубера;
2. проверити да ли и у којој мери Јутјуб-садржаје прате и ученице и ученици;
3. испитати који су најпопуларнији Јутјуб-канални међу основношколском и средњошколском популацијом;
4. открити разлоге који доводе до популарности одређених Јутјуб-канала;
5. анализирати граматичке и језичко-стилске одлике говора најпопуларнијих јутјубера и њихов утицај на говор ученика;
6. понудити начине на које се видео-садржаји најпопуларнијих јутјубера могу искористити у савременој учионици ради побољшања резултата у учењу српског језика.

У циљу добијања релевантних резултата и извођења ваљаних закључака, осмишљена су два истраживања. За потребе првог истраживања спроведена је краћа анкета, у функцији утврђивања Јутјуб-канала које ученици прате и времена које за ту активност у току дана издвајају. Средином фебруара 2017. године анкетирано је укупно 387 ученика, односно 16 одељења две нишке школе – ОШ „Свети Сава” и гимназије „9. мај”. Попуњавање анкете трајало је двадесет минута и том приликом су ученици давали одговоре на деветнаест питања заокруживањем понуђених или дописивањем сопствених одговора.

Друго истраживање је реализовано две недеље након првог. Прво истраживање је показало који су канали српских јутјубера најпопуларнији међу ученичком популацијом (в. табелу 1). Дискурсном анализом

који нису у сагласности са правним, културним и образовним нормама једне друштвене заједнице и који су „сумњивог” порекла.

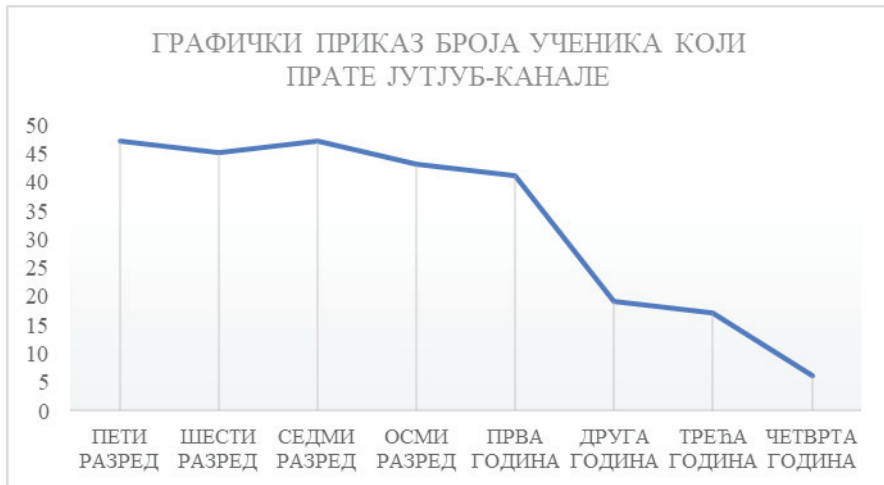
⁹ Под „званичном приликом” подразумевамо сваки вид јавног говора, којим говорник излази из круга породице и ближих познаника, успостављајући контакте са мање познатим или непознатим људима.

утврђиване су граматичке и стилске одлике govora најпопуларнијих јутјубера. Анализиран је говор осам најпопуларнијих јутјубера, и то: четири најпопуларнија јутјубера (које прате ученици) и четири актуелне јутјуберке (које прате ученице). Укупно је преслушано четири сата видео-материјала – бирани су они видео-записи који су у датом тренутку имали највећи број прегледа.

4. Анализа и дискусија добијених резултата

Развој информационо-комуникационих технологија довео је до ширења интернета и повећања броја његових корисника. Према резултатима првог истраживања, 96,6% анкетираних ученика има свакодневни приступ интернету. Ученици највише времена проводе на Јутјубу и осталим друштвеним мрежама. Чак 374 ученика свакодневно гледа видео-садржаје на Јутјубу, и то: 179 ученика (46,7%) проводи време гледајући видео-садржаје на Јутјубу од једног сата до два сата, 121 ученик (31,6%) мање од сат времена, а 83 ученика (21,7%) више од два сата.

Ученицима је Јутјуб место за забаву – слушање музике, „убијање досаде” и праћење рада јутјубера, које доживљавају као особе које их „могу орасположити”, насмејати, показати „како да скину игре”. Резултати су показали да су јутјубери популарни међу ученицима петог, шестог, седмог, осмог разреда основне школе и првог разреда средње школе, без обзира на пол ученика.¹⁰

Графички приказ 1. Приказ броја ученика који прате Јутјуб-каналe према разредима

¹⁰ Иако нису били обухваћени нашим истраживањем, треба напоменути да склоност ка праћењу Јутјуб-канала показују и ученици млађих разреда основне школе.

Интересовања, навике, (неостварене) жеље, узраст и чињеница да су јутјубери „деца из комшилука” разлози су који доприносе великој популарности јутјубера међу ученичком популацијом („Имам амбиције и волим да градим грађевине”, „Анђела и ја имамо сличности у томе што обе не волимо љуто”, „Нађа и ја имамо сличности у томе што оба две волимо гимнастику”, „Имамо исту боје очију и косе и обе смо забавне”, „Волимо исте боје, понашање нам је слично...”, „Уживамо у игрању тих игрица”, „Највише духовитост и хумор”, „Не волимо да носимо хаљине и сукње”, „... могу да глумим и да засмејем децу као они...”, „Имамо обојица црну косу”, „Тинејдери смо”, „Смешни су и лепо...”, „И она и ја волимо шминку”, „Имам исто презиме”, „Волим спорт као и они”, „Да је једна од њих из истог града”). Најпопуларнији су канали оних јутјубера који се баве играњем игрица, представљањем нових техничко-технолошких достигнућа, шминке и организовањем необичних такмичења (тзв. влогери¹¹):

КАНАЛ	БРОЈ ПРАТИЛАЦА
Kovalska	164.372
Andjela&Nadja	234.969
Jana Dačović	251.965
Marija Žeželj	252.421
CileST	297.220
Yassertain	433.699
SerbianGamesBL	634.128
Mudja	764.761

Табела 1. Најпопуларнији Јутјуб-канал и број пратилаца према званичној Јутјуб-статистици (5. фебруар 2017)

Што се тиче говора јутјубера, ученици су приметили да јутјубери често не воде рачуна о своме говору („не поштују граматику”, „не изражавају се лепо”) ради стварања позитивне атмосфере, јер је то „што причају погрешно” „деци смешно и занимљиво”. Стога ће у наредним потпоглављима бити изнети резултати граматичке и стилске анализе говора најпопуларнијих јутјубера у Србији.

4.1. Граматичке одлике говора јутјубера

Дискурс медија, било електронских или писаних, представља врло интересантно подручје за истраживање, како због тога што су медији по-

¹¹ Влогери су врста јутјубера који поседују посебан Јутјуб-канал звани влог (видео-блог), у којима аутор у исповедном, дневничком тону износи своја мишљења, осећања, ставове и разне друге појединости о свом животу.

стали саставни део живота сваког појединца тако и због интердисциплинарности приступа. Као један од посебних облика електронских медија појављује се и Јутјуб. У складу са тим, Вилма Вестенберг тврди да Јутјуб и јутјубери остварују утицај на говор ученика (ВЕСТЕНБЕРГ 2016), те су потребна посебна истраживања која ће се бавити испитивањем њиховог говора. Може се приметити да говор јутјубера припада разговорном функционалном стилу, који се одликује поједностављеном граматичком структуром. Анализа је показала њихову склоност ка употреби нестандартних језичких облика, при чему је одступање од норме присутно на свим граматичким нивоима (фонолошком, морфолошком и синтаксичком).

На фонолошком нивоу честе су редукције вокала и консонаната у речима.

- **Изостављање гласа х у речима:** *Ајдемо један дриблинг...// Ајмо, Ђави, легендо...// Идемо да ватамо покемоне...// Нећу и (уместо их) узимам!*
- **Сажимање сугласника у радном глаголском придеву:** *Па што ми ниси рекô?...// Пукô си ме...// Не дô бог никоме и да зна...// Нашô сам неке зелене...// Па мој побегô, Стефане...// Ђоле, је ли си пропô?*
- **Скраћивање изостављањем вокала у речима:** *Долаз овамо...// Могу и њих да побијем ко зечева.*
- **Скраћивање изостављањем слога:** *Да их уватимо бар триес...// Ђоле, погле ово.*

На морфолошком нивоу честа су одступања од норме српскога језика у вези са употребом нестандартних језичких јединица приликом грађења футура првог, употребе модалног глагола *требати* и облика аориста помоћног глагола *бити*, промене страних имена по падежима, као и коришћења присвојне заменице *свој*.

- **Нестандардна употреба футура првог** последица је деловања балканистичких језичких карактеристика, при чему се у говору јутјубера примећују четири модела творбе, о којима је раније писала Светлана Тополињска (1994: 153):
 - **енклитички облик помоћног глагола *хтети* + да + презент:** *... али то ћемо да покажемо...// Све сам видео, ал неко да ми причао да ћу ово да радим, па никад...// И ми ћемо овде да завршимо клип...// Данас ћемо да урадимо тражени смуди-челенц.*
 - **енклитички облик помоћног глагола *хтети* + презент:** *Сад ћеш ти добијеш ово задње јаје...// Како ћеш се попнеш тамо?*
 - **треће лице јединице енклитичког облика помоћног глаго-**

ла *хтети* + да + презент: Сад ће да видиш!// Ће да буде мој.// Ће ту да се паркираш?

- **треће лице једине енклитичког облика помоћног глагола *хтети* + презент:** ЉУДИ, ЉУДИ, ЋЕ МИ ДА ГОЛ!¹²// Ће мисли народ смо луди бре!// А где ће тражимо?// Ће ти побегне.// Ћу ватам Пикачу овога.
- **Промена модалног глагола *требати* по лицима:** Па хајмо да видимо који су то тамо ликови, који не би требали тамо да буду.// И требамо да твркујемо и да за што краће време избацимо лоптицу из кутијице.// Ја требам ноге тамо где је твоја глава...// У овом челенцу требамо да извлачимо папириће из ове чинијице на којима су написани сви ови производи који се овде налазе и требамо да их стављамо у блендер...
- **Уопштавање облика трећег лица једине помоћног глагола *бити* приликом грађења потенцијала:** Ако би радили неки видео заједно, радили би овако неке челенце...
- **Погрешна промена страних имена и назива уметничких остварења по падежима:** Пустио сам *Форест Гампа*.// Сине, немој да слушаш Џастин Бибера.
- **Неразликовање заменице *свој* и *његов*:** Ја не дајем моје ствари Бокију, и он мени његове...

На синтаксичком плану доминирају кратке реченице и изрази, који омогућавају брз говор и преношење више информација слушаоцима (гледаоцима) за кратко време, што даље резултира појавом реченица с неправилним редом речи. Међутим, млађи јутјубери су склони да употребљавају и дуге реченице, које губе смисао. Срећу се елиптичне структуре које подразумевају изостављање речца (*да, ли, зар, је*). Падежне грешке и честа употреба интезификатора *супер* и *екстра* такође су одлике говора јутјубера.

- **Употреба кратких реченица:** Узми му.// Гледај ово.// СТАНИ!// Продао си се!// Много ми лепо дете, а?// Од мене поздрав!
- **Појава дугих и неразумљивих реченица у говору млађих јутјубера:**
 - 1) Најгори <мумлање> између мене одувек било, и ако желите да играмо ПЕС 16, напишите доле у коментару молим вас, зато што је ово вероватно последњи ПЕС 15, пре него што изађе ПЕС 16.
 - 2) Тако да да коначно правим овај видео и пре него што започ-

¹² Опште прихваћен узус у електронској комуникацији јесте да се гласан говор и повишен тон обележавају континуалном употребом великих слова, а продужавање тона мултипликовањем графема (ДУРБАБА 2010: 269).

нем морам нешто да кажем на брзину зато што мислим да ће бити неких лоших коментара на рачун тога што ја имам само седамнаест година и имам оволико шминке, али, али, ја имам изговор за вас.

- 3) Прошлу морнинг рутину не можете више наћи на мом каналу зато што је ставила на прајват, јер је имала копирајт музику и то је био други видео по реду на мом каналу, што је било у јануару прошле године, тако да мислим да је време да обновимо тај видео и да направим га за 2016. годину.
- **Изоостављање речца и помоћних глагола:** Ел си спреман?// Си луд бре?// Ти се свиђа филм?// Каква ово лудорија бре?
 - **Појава реченица са неправилним редом речи:** Ја нисам се ни надао бре!// Покемоне идемо да вагамо!
 - **Склоност ка чињењу падежних грешака** – најчешће неразличовање акузатива и локатива са месним значењем, односно употреба општег падежа: Оћу поздравим ... у Италију!// Имамо арену у Костолац!// Где је? На банку// На хаубу је.// Покемони вагамо!
 - **Употреба интезификатора *супер* и *екстра*:** И, сад... Овде може да испадне *супер* палачинка: може да испадне *супер* слана, може да буде *супер* слатка...// Ово је *екстра* шминка.

Непоштовање фонолошких, морфолошких и синтаксичких нормативних правила доводи до нарушене правилности језичког израза. Супротно очекивању да би сваки јавни говор требало да буде стандарднојезички исправан, из описа граматичких карактеристика језика јутјубера може се видети да се ради о крајње осиромашеној варијанти српског језика, те непознавање и непоштовање књижевнојезичке норме за последицу има неразумљивост и двосмисленост у пријему информације. Низ грешака које се појављују у спонтаној реализацији битно утиче на природност и тачност изговореног.

4.3. Стилске одлике говора јутјубера

„Иако постоји уврежено мишљење да ’о укусима не треба расправљати’, питање доброг укуса и доброг стила остаје изнад просечних вредности масовне културе и масовне комуникације” (ЈАЊИЋ 2008: 20). Говорећи о језичкој правилности, може се закључити да су њена мерила – богатство језика, јасност, економичност, лепота, континуитет, савременост, чистота – нарушена у говору јутјубера. Присутан је осиромашени језички израз, који се одликује сиромаштвом речничког фонда, немаштовитошћу у избору језичких јединица, употребом идентичних лексема (штавише, и у једној реченици):

- 1) Ђао, свима. Моје име је Јана и добро дошли у мој нови видео. Од када сам направила јутјуб-канал сви ми тражите да урадим мејкап колекцију и буквално *то је најизраженији видео икада*.
- 2) Дакле, ја се бавим јутјубом и снимам снимке везано за шминку и тако даље.
- 3) Овај прозор има *мрежицу* зато што увече када отворим прозор, *улазе ми комарци* и зато сам ставила *мрежицу* да ми не *улазе комарци*.
- 4) Ја сваки видео снимим интро из двадесетог пута...

Својеврсном виду говорне некултуре и сиромаштву језичког израза доприноси: употреба флоскула, поштапалица, вулгаризама, маркиране експресивне жаргонске лексике, дијалекатских облика, скраћених облика, стереотипних реченица, као и невербалних и паравербалних елемената говора.

- **Употреба флоскула и поштапалица** (са вулгаризмима) доминантно је обележје говора јутјубера, што доводи до нефлуентности језичког исказа¹³. Честа замуцкивања последица су сиромашног речника којим располажу јутјубери: И, људи, добро дошли у нови клип.// Океј, људи, почиње утакмица.// То бре, идемо!// Па што ми ниси реко?// Ал сам те пуко!// Океј, један нула као што можете да видите...// Мирно, љуби те тата!// Брате мој мили!// Па, можемо да почнемо!
- **Посезање за интерјекцијама и партикулама**, чија употреба спречава успостављање економичности израза: Ууууу... Људи, Муђа овде...// Ааааа... Ево га...// Ел си спреман?// Е, ово се не важи, ЕЈ...// Ја нисам се ни надао бре!// Аааа, не бре!
- **Појава плеоназама**: Овде имам ову *малу нутелицу*.// Овде имам неку *мању кремицу*.
- **Присуство већег броја вулгаризама** у форми физиолошко-сексуалне и фекалне лексике.¹⁴
- **Коришћење маркиране жаргонске експресивне лексике**:
 - 1) Гледај *Бензинца*. /уместо Бензему, играч/; *Пичи*. /= *крени*/; Треба да *рокамо* неке зомбије... /= убијемо, победимо/; Неки *набуцени* зомбији... /= другачијег, обично лепшег, изгледа/; Много је *буђава*... /= *ружна*/; Да, арене за *фрку*... /= *борбу*/
 - Забележена су два примера употребе жаргонских кованица: Чувајте *се, моји *прцолованци*. Каталонци!; *Црвчуга*.

¹³ Тамара Газдић Алерић истиче да би добар јавни говор требало да има својство течности (ГАЗДИЋ-АЛЕРИЋ 2009: 188).

¹⁴ Ова група примера биће изостављена ради штампања рада у реномираном часопису.

- **Присуство дијалекатских облика:** Ајде, Касиљас, *појем* ти копачке, и ноге, и руке.// Договорили смо се *ономад!*// Кој изгуби, добије задње.// Па то су *животињке*.// После то париш, можеш *да јеш*.
- **Фонетско прилагођавање страних речи и израза.** С обзиром на глобални значај енглеског језика, разумљиво је што се прекључивање кода у највећем броју случајева одвија на релацији српски–енглески, али су забележени примери са прекључивањем на шпански језик. У корпусу доминирају околионализми, уз фонетску адаптацију, са честим огрешењима о правописну норму и чистоту језичког израза, која „подразумева резервисаност и строгу селективност приликом употребе речи страног порекла” (ЈАЊИЋ 2008: 23).¹⁵ У корпусу је заступљен и одређени број термина из области компјутерске технологије која се односи на сам формат друштвене мреже, односно употребу глагола *to like, to share, to comment*: *Уколико вам се свиди, лајкујте видео; Лајкујте, шерујте и коментаришите и видимо се до следећег пута.*

О, *сињор, порфавор...* /= Господине, молим Вас./ // Причајте мало са *лузером* (показује на сина)... /= губитником/ // То је *цигли паф...* /= врста покемона// *Саксез!* /= успешно/ // *Гамћа!* /= имам га/ // Ево нас поново у *Сербиан гејмс би-ел.* /= назив јутјуб-канала/ // Ту је са нама *Ђоле Фул тивви.* /= назив јутјуб-канала/ // Свако по петнаест комада *лаки* блокова... /= блокови који доносе срећу/ // Мене занима шта даје овај *вилциер*, брате. /= врста алата/ // Ако дође коњ, биће *екстра...* /= веома добро/ // Замисли на крају ја опалим *ти-ен-ти...* /= експлозив/ // О, *мај гад.* /= О, мој Боже.../ // Ево га специјал за двеста хиљада *сабскрајбера.* /= пратилаца/ // Као што сви раде *смуди-целени*, ја сам смислио нешто исто, али мало другачије. /= врста напитка/ // Зато што ви када некога убијате, пиштољ стоји далеко од њега, тако да само ставимо *мазл флеш* и то је то... /= врста компјутерског ефекта/ // Пардон, не *флип вертикал*, него *флип хоризонтал.* /= ротација/ // И овај *ки-фрејм* можемо да обришемо... /= врста опције у програму за обраду видео-материјала/ // *Рандом...*¹⁶ /= насумични избор/

¹⁵ У називима видео-клипова јутјубери се претежно одлучују за транспоноване оригиналне форме из језика даваоца, што је видљиво у следећим примерима: ЈАЈСА НА SVE STRANE: PRO EVOLUTION SOCCER, ОТАС I SIN IGRAJU POKEMON GO, MINECRAFT LUCKY BLOCKS VS MUTANT ZOMBIE MODOVANA, GTA 4, MAKE UP COLLECTION, ROOM TOUR, SMOOTHIE CHALLENGE SA MILANOM, TWERK CHALLENGE, YOGA CHALLENGE.

¹⁶ Пронађен је један пример транспоноване оригиналне форме из језика из којег се врши преузимање у оквиру једног те истог исказа: Е, сад, идемо лига *би-би-ви-еј*, *ФЦ Барцелона...*

Јасност језичког израза јутјубера често је доведена у питање, због бројних паравербалних сигнала као што су: мумлање¹⁷, смех, ономато-пеје. Лоша дикција утиче на погрешан изговор речи и реченица, губљење њихове мелодичности и логичке организације. Осим тога, употреба гломазних и рогобатних реченица, мање познатих речи¹⁸ највећи су непријатељ јасном изразу (ЈАЊИЋ 2008: 22).

➤ **Присуство паравербалних сигнала** – мумлања (1–4), смеха (5–7) и *ономатопеје* (8–9): Најгори <мумлање> између мене одувек било...// Хахаха, како смо се поглеали (!)...// Ево га Раки<мумлање>ић...// Шаље лопту, <мумлање>...// Хахаха, како смо се поглеали (!)...// Хахаха, не сери!// Оп, оп, прц!// Ево га скок, људи... Олеее...// Ево, трррр, оћу ову.

Лепота језичког израза нарушена је постојањем: несклада између мисли и речи (*Овде имам бјути ју-кеј коректор... Коректор, боже свиш-та, пудер у камену*), непоштовања новоштокавског акценатског система (утакмица, надао, питању, причао, какав, печеш, тражили, мултивита-мин) и ритмичке организације израза. Евидентна је неусклађеност интезитета, интонације, темпа и пауза. Темпо је брз и за собом повлачи краће паузе. Међутим, у говору јутјубера појављују се и дуге паузе као последица сиромаштва језичког израза. Његова сврсисходност је у вези са самим садржајем видео-записа, што доводи до појаве беспредметности и испразности.

На основу степена нормативне и стилистичке организације, може се закључити да говор јутјубера припада супстандардном комуникативном нивоу. У питању је спонтани говор, који карактерише некултивисан, неорганизован језички израз без стилистичке обликованости и логичке целовитости. Такав говор је у супротности са тежњом да „у јавности човек треба (...) посегнути за говором који се учи, вежба и вежбом унапређује” (ВУЛЕТИЋ 1977: 4).¹⁹

4.4. ЈУТЈУБ НА ЧАСОВИМА СРПСКОГ ЈЕЗИКА

Анализа говора јутјубера показала је постојање готово идентичних језичких карактеристика које су у језику²⁰ Фејсбука училе Оливера

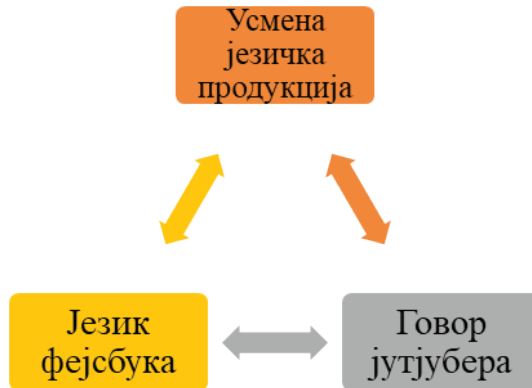
¹⁷ Ова карактеристика говора јутјубера последица је непознавања технике говора, која подразумева правилно дисање и артикулацију гласова, модулацију и импостанцију гласа.

¹⁸ М. Јањић примећује да се стране речи тешко адаптирају језичкој структури српског језика, одступајући у домену фонетике, морфологије и синтаксе (ЈАЊИЋ 2008: 23).

¹⁹ Укупном утиску неорганизованог и некултивисаног говорног чина доприносе и визуелни пратилачки елементи говора. Може се закључити да ни о том сегменту јутјубери не воде рачуна – непримереним гестикулацијама делова тела пружају подршку нестандартним граматичким и акустичким вредностима говора, демонстрирајући сиромаштво свога језичког и невербалног израза.

²⁰ У овом раду се под термином *језик* подразумева писана реализација говора.

Дурбаба (2010) и Марина Јањић (2012), што указује на постојање међусобних утицаја ове две друштвене мреже на говорење и писање сопствених „корисника”. Ако се у обзир узме тврдња О. Дурбабе да се у језику фејсбука очитују све особености усмене језичке продукције, што укључује и присуство паравербалних и невербалних сигнала, долази се до закључка о њиховом међусобном прожимању:

Графички приказ 2. Међусобни утицаји између три вида комуникације међу ученичком популацијом

Другим речима, особине разговорног језика мењају се под утицајем тзв. нет-комуникације²¹ (на пример, на Фејсбуку), која подразумева промене у морфолошким, синтаксичким и стилским особеностима говора, а што се најбоље очитава у говорним чиновима омладинске популације²² на Јутјубу. Примера ради, реченица којом би се могло захвалити аудиторiju на пажњи и одвојеном времену за праћење наступа гласила би: *Уколико Вам се свиђа оно што радим, пријавите се на мој канал и означите да вам се видео-садржај допада*. Специфичност нет-комуникације на фејсбуку утиче промену горе наведених карактеристика дате реченице: *Прихвати ме ти и лајкуј ми* (ЈАЊИЋ 2012: 573), што се, даље, одражава на говор јутјубера: *Лајкујте, шерујте и коментаришите*.

Претходно речено своје утемељење налази у социокогнитивној теорији Милера и Доларда (1941). Према овој теорији, појединац учи посматрајући (и слушајући) друге (Hurst 2016). В. Вестенберг види јутјубере и њихов утицај као пример примене ове теорије у пракси, „зато што

²¹ Дејвид Кристал интернет комуникацију види новим медијумом комуникације који се не може игнорисати и не може сматрати ни говорним писањем, ни написаним говором (КРИСТАЛ 2001: 238).

²² Већина јутјубера, чији је говор анализиран у овоме раду, јесу тинејџери, популација најподложнија дејству негативних утицаја друштвених мрежа.

илуструју утицај који медији могу имати у обликовању понашања гледалаца” (Westenberg 2016: 9). Такође, пракса показује да ученици лакше памте и усвајају оно што им је занимљиво и што је у вези са њиховим свакодневним менталним и физичким активностима. Зато је од важности искористити све наставне потенцијале којима Јутјуб располаже.

Часови говорне културе идеална су прилика за имплементацију Јутјуба у наставни процес, и то организовањем посебних типова часова, на којима би се предузимале следеће активности:

1. посматрање, слушање и разговор о говору јутјубера, како би се ученицима скренула пажња на исправне језичке облике и одлике доброг стила језика у употреби;
2. ангажовање ученика на снимању сопствених Јутјуб-видео-записа, у којима би ученици негативно оцењени разговорни језик јутјубера временом превладали и потпуно заменили књижевним језиком.

Имајући у виду да су ученици „отворенији за учење приближавањем инфантилном нивоу путем игре” (ЈАЊИЋ 2008: 148), као и податак да је већина ученика изразила жељу да постане јутјубер/јутјуберка, организација часова на овај начин оствариће позитивне ефекте на говор и језик ученика – побољшање поменутих граматичких и стилских особености говорног чина. Четири су позитивна исхода таквог начина примене Јутјуба у настави:

- прво, сви ученици ће активно учествовати на часовима српског језика;
- друго, увежбаваће употребу српскога књижевног језика;
- треће, уочиће карактеристике доброг стила;
- четврто, развијаће техничке способности и информатичку писменост.

5. Закључак

Анализа корпуса показује да говор јутјубера припада разговорном функционалном стилу, који јутјубери користе као средство за стицање наклоности својих пратилаца (гледалаца). Карактерише га поједностављена граматичка структура и сиромашан језички израз. Одступање од норме српског језика присутно је на свим граматичким нивоима:

1. на морфолошком нивоу се огледа у употреби супстандардног начина грађења футура првог, погрешних облика глагола *требати*, аориста помоћног глагола *бити*;
2. на синтаксичком нивоу доминирају кратке реченице и изрази, елиптичне структуре, падежне грашке и употреба интензификатора *супер* и *екстра*.

Сиромашан језички израз последица је сиромаштва лексичког фонда, употребе флоскула, поштапалица, вулгаризама, маркиране жаргонске лексике, дијалекатских облика, нерационалне употребе страних речи и израза, као и присуства паравербалних сигнала (мумлања, смеха, онома-топеје) и невербалних елемената говора.

Истраживање је показало да 97,7% анкетираних ученика прати „рад” јутјубера. Имајући у виду социокогнитивну теорију и чињеницу да ученици уче посматрајући (и слушајући) друге из свог социјалног окружења, говор јутјубера, уз нет-комуникацију на фејсбуку, представља својеврсну опасност по граматички правилан и стилски коректан језички израз ученика. Из тог разлога се намеће потреба да се искористе сви наставни потенцијали којима Јутјуб располаже. Податак да је већина ученика изразила жељу да постане јутјубер/јутјуберка требало би искористити у савременој учионици организовањем посебних типова часова, на којима би се ученици упознали са особинама граматички и стилски доброг говорног чина анализирајући говор активних јутјубера и снимајући сопствене Јутјуб-клипове. Учећи на њима интересантан начин, ученици ће остварити позитивне наставне ефекте – граматички коректан и стилски пожељан говор.

Како је врло мало истраживања у вези са Јутјубом и његовим наставним потенцијалима, будућа истраживања би требало усмерити на откривање начина на који би се најуспешније могао користити у савременој учионици, као и на изналажење начина за спречавање негативног утицаја друштвених мрежа и сличних сајтова на говор и језик ученика.

Литература

- АГАЗИО И БАКЛИ 2009: Agazio, J., & Buckley, K. „An untapped resource: Using YouTube in nursing education”. *Nurse Educator*, 34(1) (2009): 23–28.
- БЕРК 2009: Berk, R. A. „Multimedia teaching with video clips: TV, movies, YouTube, and mtvU in the college classroom”. *International Journal of Teaching and Learning*, 5(1) (2009), 1–21.
- БЕРК 2009Б: Berk, R. A. „Teaching strategies for the net generation”. *Transformative Dialogues: Teaching & Learning Journal Volume*, 3(2) (2009): 1–24.
- БУРК И ДР. 2009: Burke, S. C., Snyder, S., & Rager, R. C. „An assessment of faculty usage of YouTube as a teaching resource”. *The Internet Journal of Allied Health Sciences and Practice*, 7(1) (2009): 1–8.
- ВЕСТЕНБЕРГ 2016: Westenberg, Willma. *The influence of YouTubers on teenagers*. Twente: University of Twente, 2016.

- ВИЛИЈАМС И ЧИН 2010: Williams, J., & Chinn, S. J. „Using Web 2.0 to support the active learning experience”. *Journal of Information Systems Education*, 20(2) (2010), 165–175.
- ВОТКИНС И ВИЛКИНС 2011: Watkins, Jon, Wilkins, Michael. „Using YouTube in EFL Classroom”. *Language Education in Asia*, Volume 2, Issue 1 (2011), 113–119.
- ВУЛЕТИЋ 1977: Vuletić, B. *Kultura govora*. Zagreb: Zavod za fonetiku Filozofskog fakulteta, 1977.
- ГАЗДИЋ-АЛЕРИЋ 2009: Gazdić-Alerić, T. *Stilska obilježja političkoga govora: doktorska disertacija*. Zagreb, 2009.
- ГИБСОН 2016: Gibson, Margaret. „YouTube and bereavement vlogging: Emotional exchange between strangers”. *Journal of Sociology*, vol. 52(4) (2016), 613–645.
- ДАФИ 2008: Duffy, P. (2008). „Engaging the YouTube google-eyed generation: Strategies for using Web 2.0 in teaching and learning”. *The Electronic Journal of e-Learning*, 6(2) (2008), 119–130.
- ДУРБАБА 2010: Дурбаба, Оливера. „Особености рестрингованог кода друштвене мреже фејсбук (Facebook) на интернету: 'Evo me faceboochim'”. *Научни састанак слависта у Вукове дане 39/1*, Језик и култура, Београд: МСЦ (2010), 265–277.
- ЈАЊИЋ 2008: Јањић, Марина. *Савремена настава говорне културе у основној школи*. Нови Сад: Змај, 2008.
- ЈАЊИЋ 2012: Јањић, Марина. „Језик фејсбука – нови идентитет глобалистичких комуникација”, *Српски језик XVII*, серија I 2012, Научно друштво за неговање и проучавање српског језика Београд (2012), 559–577.
- ЈУТЈУБ 2007: Јутјуб званична статистика, <https://www.youtube.com/yt/press/statistics.html>
- КАПЛАН И ХАНЛЕЈН 2010: Kaplan, A. M. & Haenlein, M. „Users of the world, unite! The challenges and opportunities of Social Media”. *Business Horizons*, 53 (2010), 59–68.
- КИНГ И ДР. 2009: King, S., Greidanus, E., Carbonaro, M., Drummond, J., & Patterson, S. „Merging social networking environments and formal learning environments to support and facilitate interprofessional instruction”. *Med Educ Online*, 14(5) (2009). 1–9.
- КЛИФТОН И МАН 2011: Clifton, A., & Mann, C. „Can YouTube enhance student nurse learning?”. *Nurse Education Today*, 31(4) (2011), 311–313.
- КРИСТАЛ 2001: Crystal, David. *Language and the Internet*. Cambridge: CUP, 2001.
- МИЛЕР И ДОЛАРД 1941: Miller, Neal, and John Dollard. *Social Learning and Imitation*. New Haven. CT: Yale University Press, 1941.
- ОКСФОРДСКИ РЕЧНИК 2016: <https://en.oxforddictionaries.com/definition/youtuber> (приступљено: 30. јануар 2017).

- ПЈЕТРУЋКА 2016: Pietruszka, Magdalena. „Watching people playing games: A survey of presentational techniques in most popular game-vlogs”. *Res Rhetorica* 4 (2016), 54–69.
- РУД И ДЕ ВИЛИЕР 2011: Roodt, S., & De Villiers, C. „Using YouTube as an innovative tool for collaborative learning at undergraduate level in tertiary education”. *Proceedings of the AIS SIG-ED IAIM 2011 Conference*, 2011.
- СНЕЛСОН И ПЕРКИНС 2009: Snelson, C., & Perkins, R. A. „From silent film to YouTube: Tracing the historical roots of motion picture technologies in education”. *Journal of Visual Literacy*, 28(1) (2009), 1–27.
- ТЕРАНТИНО 2011: Terantino, J. M. „Emerging technologies YouTube for foreign languages: You have to see this video”. *Language Learning and Technology*, 15(1) (2011), 10–16.
- ХУРСТ 2015: Hurst, M. „Social-Cognitive Learning Theory: Definition and Examples” (2015).
- ЏОУНС, КАТРЕЛ 2011: Jones T, Cuthrell K. „YouTube: Educational potentials and pitfalls”. *Computers in the Schools* 28 (2011), 75–85.

Aleksandar M. Novaković

YOUTUBERS AND THEIR INFLUENCE ON THE SPEAKING SKILLS OF STUDENTS

The paper analyzes the YouTubers' speech and its possible impact on primary and secondary school students' linguistic expression. The conducted research shows that students spend most of their free time in front of their computers, following YouTube channels. A discourse analysis of four hours of video content has showed that YouTubers' speech belongs to the colloquial functional style. It is characterized by a simplified grammatical structure and poor linguistic expression. Taking into account Social learning theory and the fact that students learn by watching (and listening to) others, YouTubers' speech represents a negative example of the use of Serbian in official situations, as well as a potential damaging influence for students' speech. Therefore, at the end of the paper, the author suggests some ways of suppressing such influence on the students' speech.

Key words: discourse studies, Serbian language teaching, YouTubers' speech, YouTube in the classroom, students' speech